Ameller niyetlere göredir

Recep Bey: “Mesnevî-i Nuriye’de geçen, ‘Nazarla niyet mahiyet-i eşyayı tağyir eder. Günahı sevaba, sevabı günaha kalb eder.’ cümlesini açar mısınız? Niyet sevabı günaha, günahı sevaba nasıl çevirir?”

Peygamber Efendimize (asm), hicret edenlerin arasında birisinin, sadece bir kadını nikâhlamak niyeti taşıdığı, bunun için hicret ettiği bildirilir. Peygamber Efendimiz (asm): “Ameller niyetlere göredir. Herkese ancak niyet ettiğinin karşılığı vardır. Kimin hicreti Allah ve Resûlü için ise, hicreti Allah ve Resulü içindir. Kimin de hicreti dünya malı veya nikâhlayacağı kadın için ise, hicreti onun içindir.” buyurur.1

Sizin de aktardığınız gibi, Bedîüzzaman Hazretlerinin ifadesiyle niyet eşyanın mahiyetini değiştirir. Günahı sevaba, sevabı günaha çevirir. Niyet; adî, ama ibadet kastıyla yapılan bir hareketi ibadete; gösteriş için yapılan bir “görünüşte ibadeti” de günaha dönüştürür. Meselâ, varlıklara sebeplerin yaptığı şeyler niyetiyle bakılırsa cehalet olur; Allah’ın yarattığı şeyler niyetiyle bakılırsa marifet olur, ilim olur, irfan olur; imanı olgunlaştırır.2

Yine meselâ yoldaki taşları Müslüman’ın ayağına takılmasın ve zarar vermesin niyetiyle kenara atmak sevaptır, hayırdır, güzeldir, ibadettir. Bu işi yaparken, dikkat etmesine rağmen sehven birisine zarar verse özür diler, zarar verme kastı ve niyeti olmadığından, günahtan da muaf olur. Yine bu işi yaparken yolun sertleşmesi ve oturması için döşenmiş taşları da sehven ayıklamış ve atmış olsa, bilgi eksikliğinden doğan zararı telâfi eder. Niyetinin sıhhatinden dolayı günahkâr olmaz, sevabında eksilme de olmaz.

Fakat aynı davranışı kötülük yapmak ve zarar vermek niyetiyle yaparsa, yaptığı iş ibadet olmaz, günah bir fiil olur.
Peygamber Efendimiz (asm) bu hususu şu veciz hadisiyle ifade buyurur: “Mü’minin niyeti amelinden hayırlıdır. Münafığın ameli ise niyetinden hayırlıdır. Herkes kendi niyetine göre amel işler. Mü’min hayır ve iyilik niyetiyle bir amel işlediğinde kalbinde bir nûr ve feyiz bulur.” 3

Bu hadislerin tefsiri sadedinde Üstad Saîd Nursî Hazretleri, niyetin sıradan âdetleri ve adî davranışları ibadete çeviren pek acîp bir iksir, bir mâye ve bir ruh olduğunu,

ölü halleri ibadetle canlandırdığını kaydeder. Bediüzzaman'a göre niyetin ruhu ihlâstır. Öyle ise gerçek kurtuluş ancak ihlâs ile mümkündür. Az bir ömürde, bütün lezzetleriyle ve güzellikleriyle Cennet ancak böyle bir halis niyetle kazanılır. Çünkü niyet ile insan daimî bir şâkir olur, daimî şükredici olur; daimî şükür sevabı kazanır.4

Niyetin mahşerdeki yansımasını Peygamber Efendimizden (asm) dinleyelim:

* "İnsanlar niyetlerine göre diriltilecek ve hesaba çekilecektir."5

* "İnsanlar niyetlerine göre dirilirler ve haşrolunurlar."6

* "Kıyamet gününde aleyhinde ilk önce hüküm verilmek üzere, şehit olduğu bilinen bir kimse getirilir. Allah ona olan nimetlerini anlatır. O da mazhar olduğu nimetleri hatırlar. Allah:

"Ne amel işledin?" diye sorar. Adam:
"Allah'ım, Senin yolunda cihad ettim ve nihayet senin için şehid düştüm." der. Allah:

"Yalan söyledin. Sen cesaretlidir desinler diye savaştın. Senin için öyle de denilmiştir." buyurur ve ameli kabul görmez.
Sonra ilim öğrenmiş, öğrendiğini başkasına öğretmiş ve Kur'ân okumuş bir kimse getirilir. Allah ona da nimetlerini hatırlatır, o da itiraf eder. Sonra Allah ona:

"Ne amel işledin?" diye sorar. O da:
"Allah'ım, Senin rızan için ilim öğrendim. Onu başkalarına öğrettim. Senin için Kur'ân okudum." der. Allah:
"Yalan söyledin. Sen âlim denilmek için ilim öğrendin. Ne güzel okuyor desinler diye Kur'ân okudun. Hakikaten senin hakkında bunlar da söylendi." buyurur ve amelini kabul etmez.

Sonra Allah'ın kendisine her çeşit maldan bolca verdiği bir kimse getirilir. Allah ona nimetlerini hatırlatır. O da hatırlar. Sonra Allah ona:

"Ne amel işledin?" der. Adam:
"Allah'ım, verilmesini istediğin yerlere senin rızan için bolca verdim." der. Allah:
"Yalan söyledin. Benim için vermedin. Ne cömert bir kimsedir desinler diye verdin. Nitekim hakkında böyle de denilmiştir." buyurur da amelini kabul etmez.7

Dipnotlar:

1- Buhârî, 1,50; Müslim, İmâre, 155; Riyâzu's-Sâlihîn, 1; Câmiü's-Sağîr, 1/1
2- Mesnevî-i Nûriye, s. 45

3- Câmiü’s-Sağîr,4/3810
4- Mesnevî-i Nûriye, s. 61
5- Câmiü’s-Sağîr, 1436
6- Câmiü’s-Sağîr, 3890
7- Müslim, İmâre, 152